

— здійснити заходи по стимулюванню розвитку вітчизняного товаровиробника в паливно-енергетичній сфері.

Висновки: Актуальність, необхідність і перспективність досліджень виробничо-економічного потенціалу енергетичних підприємств регіону, особливо промислового, потребує подальших досліджень в цьому напрямку. Запропоновані заходи щодо підвищення потенціалу енергетичних підприємств дозволять підвищити енергетичну безпеку регіону.

Перспективами подальших досліджень у даному напрямі є подальший розвиток напрямів посилення виробничо-економічного потенціалу енергетичних підприємств.

Література

1. Кушнірецька О. В. Енергоринок України: проблеми становлення та реформування / О. В. Кушнірецька // Регіональна економіка, 2009. — № 2. — С. 249—256.
2. Верстюк С. Энергетика Украины: на идеологическом перепутье / Верстюк, И. Полтавец // Энергетическая политика Украины. — 2004. — №4. — С. 7—11.
3. Беляев Л. С., Марченко О. В., Филиппов С. П. Энергетика мира как фактор устойчивого развития / Л. С. Беляев, О. В. Марченко, С. П. Филиппов // Энергия. — 2010. — №11. — С. 16—19.
4. Андрианов В. Мировая энергетика и энергетика России / В. Андрианов // Экономист. — 2009. — № 2. — С. 33—41.
5. Кузовкин А. Г. Потенциал энергосбережения / А. Г. Кузовкин // Экономист, 2009. — №5. — С. 16—24.
6. Чернишов В. М. Аналіз динаміки та структури споживання електричної енергії в Україні за 2009 рік / В. М. Черношов, В. Д. Плачинда, В.О. Комарова // Энергетика та електрифікація. — 2010. — № 6. — С. 4—6.
7. Гладій В. М. Енергетична безпека України / В. М. Гладій, Р. А. Іванух // Регіональна економіка. — 2001. — №4. — С. 7—12.
8. Микитенко В. В. Энергоэффективность промышленного производства / Монография. — К.: Об'єднаний ін-т економіки НАН України, 2004. — 282 с.

Статтю подано до редакції 14.10.2012 р.

УДК 316.47:331

О.Ю. Руденок, аспірант ДонНУЕТ, м. Донецьк

КЛАСИЧНІ ТА РИНКОВІ ФОРМИ ВЗАЄМОДІЇ В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА

АНОТАЦІЯ: У статті визначено класичні та ринкові форми взаємодії в системі соціального партнерства на підставі розгляду основ економічної теорії та потреб ринкової економіки. Проаналізовано статистичні показники, що відображають взаємодію сторін соціального партнерства.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: соціальне партнерство, класичні форми, ринкові форми, взаємодія, фінансування, заробітна плата, безробіття.

АННОТАЦИЯ: В статье определены классические и рыночные формы взаимодействия в системе социального партнерства на базе рассмотрения основ экономической теории и потребностей рыночной экономики. Проанализированы статистические показатели, отражающие взаимодействие сторон социального партнерства.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: социальное партнерство, классические формы, рыночные формы, взаимодействие, финансирование, заработная плата, безработица.

ANNOTATION: in this article the classical and market forms of interaction in the system of social partnership on the basis of consideration of the fundamentals of economic theory and the needs of a market economy. Analyzed statistics that reflect the interaction of the parties of social partnership.

KEYWORDS: social partnership, classic forms, market forms, interaction, finance, payroll, unemployment.

Постановка проблеми. Невід'ємною складовою побудови соціально орієнтованої ринкової економіки є функціонування підприємств на принципах соціального партнерства, що потребує застосування відповідних форм взаємодії соціальних партнерів. До того ж на даний час суспільством вже усвідомлено, що побудова ринкової економіки без соціальної спрямованості неможлива.

Тривалий час вітчизняні підприємства накопичували досвід щодо реалізації внутрішніх та зовнішніх соціально-економічних зв'язків. Більшість з існуючих форм взаємин на даний час є вже класичними, що підтверджує їх актуальність при будь-якій економічній системі. Однак ринкова модель організації бізнесу вимагає використання принципово нових форм, заснованих на солідарності, взаємодії, взаєморозумінні, визнанні людини центральною фігурою соціально-економічних і фінансових відносин. Тому на даний час виділення форм взаємодії суб'єктів соціального партнерства є доцільним для подальшого розвитку соціального діалогу.

Аналіз останніх джерел і публікацій. Дослідження форм взаємодії під час соціально-економічної взаємодії тривалий час є предметом обговорення у наукових колах. Так, ще А. Сміт [6] та Дж. М. Кейнс [3] торкалися цих питань у своїх наукових працях. На даний час вже актуальними стають питання не стільки реалізації соціально-економічних та фінансових відносин, скільки можливості досягнення інтересів усіх зацікавлених сторін на принципах соціального партнерства з урахуванням потреб ринкового господарювання. Розглядом даного аспекту у тому чи іншому ракурсі займалися більшість сучасних провідних науковців, таких як К. Бондарчук [1], В. Давиденко [2], А. Колосок [4], О. Петроє [5], В. Шедяков [6] та ін. Але все ж таки на даний час проблема залишається актуальною і потребує подальших наукових пошуків. У зв'язку з цим **метою** даної статті є узагальнення класичних та ринкових форм взаємодії соціальних партнерів, зміст якого полягає у розгляді основ економічної теорії щодо побудови відносин на ринку праці та формування умов до розвитку підприємництва, запровадження результатів якого сприяє створенню нових робочих місць, підвищенню заробітної плати, орієнтацію на економічну вигоду усіх зацікавлених сторін господарювання.

Виклад основного матеріалу. Спроби виділити форми взаємодії суб'єктів підприємництва із соціальними інститутами спостерігалися задовго до сприйняття корисності і доцільності для суспільства ринкової економіки. Тому протягом розвитку підприємництва і становлення його відносин з оточуючим середовищем формувалися різні форми взаємодії — деякі з них були більш, деякі менш ефективними. Однак заради справедливості слід зазначити, що форму-

вання класичних форм організації взаємовідносин не завжди було сполучено із принципами соціального партнерства. Саме тому доцільним є поділення форм взаємодії на класичні (ті, що характерні не тільки для соціального партнерства) і ринкові (ті, що стосуються побудови відносин в умовах соціально орієнтованої ринкової економіки).

Слід також зауважити, що класичні форми взаємодії соціальних партнерів сформували відповідні умови, перш за все, для розвитку підприємництва, а потім вже для становлення соціального партнерства. У той же час ринкові умови стосуються саме формування умов для побудови соціально відповідального суспільства як основи для розвитку соціального партнерства (рис. 1).

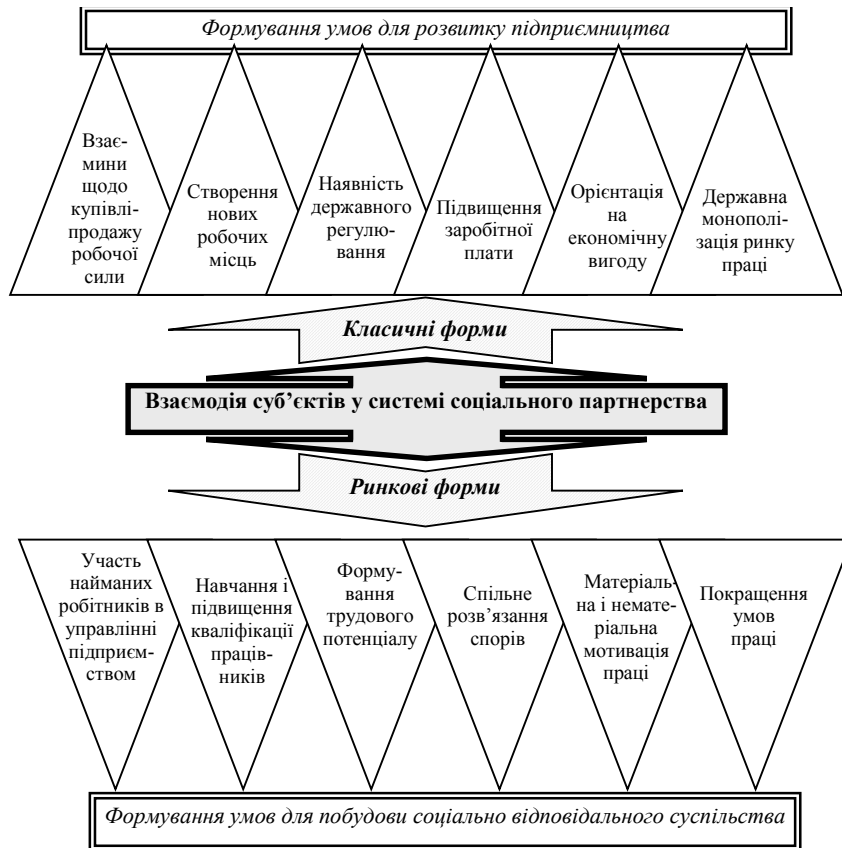

Рис. 1. Класичні і ринкові форми взаємодії у системі соціального партнерства

Одним з перших, хто намагався пояснити вплив взаємин підприємств на зміну соціально-економічних показників, був А. Сміт. Так, у своєму «Дослідженні про природу і причини багатства народів» він відзначав, що здатність працювати є ринковим товаром, джерелом розширеного відтворення якого є заробітна плата. Відповідно, причини виникнення безробіття пояснювалися зростанням

заробітної плати [6]. Однак, слід зауважити, що на даний момент, в умовах розвитку ринкових відносин, подібне ствердження не буде цілком вірним, оскільки на появу безробіття впливає безліч різних чинників, серед яких збільшення заробітної плати не відіграє суттєвої ролі. Про справедливість даного ствердження свідчать дані Державної служби статистики (рис. 2). Індекси безробітного населення і середньомісячної заробітної плати свідчать про те, що протягом 2002—2011 рр. спостерігалось значне зростання номінальної заробітної плати з одночасним зменшенням безробіття серед осіб у віці 15—70 років.

Рис. 2. Порівняння індексів безробітного населення і середньомісячної заробітної плати за 2002—2011 рр. Джерело: побудовано за даними [7]

Послідовником А. Сміта, який майже повністю підтримував його ідеї, був Д. Рікардо, який визначав принципи взаємодії зайнятості і доходу робітника (як ціни робочої сили). Таким чином, у наукових працях і А. Сміта і Д. Рікардо простежувалося одна з форм взаємодії підприємств і соціальних суб'єктів (яку зараз можна назвати класичною) — взаємини щодо купівлі-продажу робочої сили.

Значущими за своєю суттю були також дослідження Дж. Кейнса, які стосувалися взаємозв'язку стану ринку праці і співвідношення між попитом і пропозицією робочої сили [3].

Дж. Кейнс дотримувався думки, що модель ринку праці базується на принципі мультиплікатора, тобто початкові інвестиції сприяють «первинній» зайнятості певного кола робітників. При цьому поточні витрати даних робітників стимулюють розширення виробництва, тим самим формуючи умови для «вторинної» зайнятості робітників з метою покриття новостворених робочих місць.

Таким чином, основним чинником впливу на рівень зайнятості населення вважався рівень споживчого попиту населення і, звичайно, формою взаємодії підприємств і найманих робітників створення нових робочих місць у зв'язку зі

зростанням попиту на основні товари споживання. Вважаємо, що таке ствердження є досить вірним. Однак реалії ринкового господарства вносять свої корективи. Так, статистичні дані свідчать про те, що витрати та заощадження населення з кожним роком поступово збільшуються, не сприяючи тим самим зростанню зайнятості (рис. 3).

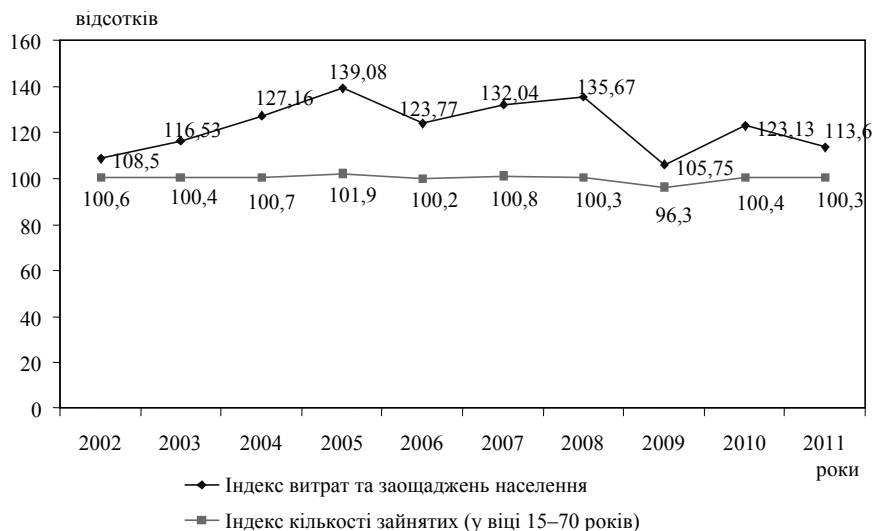

Рис. 3. Порівняння індексів безробітного населення і сукупних витрат домогосподарств

Джерело: побудовано за даними [7]

Прибічники кейнсіанської моделі дотримуються також погляду щодо активної участі держави в регулюванні соціально-економічних процесів, зазначаючи, що тільки держава спроможна забезпечити реальне регулювання сукупного попиту на працю та її пропозиції. У цьому випадку слід пригадати роль держави у системі соціального партнерства як законодавця, арбітра, регулятора. Тому, дійсно, державне регулювання виступає своєрідною класичною формою взаємодії соціальних партнерів.

Відмітимо, що розвиток соціального партнерства є необхідною умовою побудови соціальної держави з розвинутою ринковою економікою. І таке можливо тільки при консолідації зусиль соціальних партнерів і використанні ринкових форм їх взаємовідносин. Відомо, що ринкові форми взаємодії соціальних партнерів не могли постати на порожньому місці, звичайно, вони ґрунтуються на класичних формах, що довели свою доцільність протягом тривалого періоду. До того ж головною особливістю системи соціального партнерства на нинішньому етапі її розвитку є те, що вона знаходиться на стадії становлення і тому їй властиві як класичні, так і ринкові форми взаємодії учасників соціального діалогу. Так, до основних ринкових форм можна віднести (рис. 1): участь найманих робітників в управлінні підприємством; фінансування заходів з навчання робітни-

ків; формування трудового потенціалу; спільне розв'язання спорів; матеріальна і нематеріальна мотивація праці; покращення умов праці.

Немаловажним буде відзначити, що ефективному соціальному партнерству сприятиме тільки комплексний характер використання ринкових форм, які дозволяють не тільки досягти конкурентоспроможності підприємства, збільшення його прибутків, але й забезпечити сприятливі умови праці та розвитку особистості працівників.

Так, відомо, що участь робітників в управлінні підприємством є неминучим наслідком ринкової економіки, що обумовлено передусім приватизаційними процесами, які розпочалися в Україні після прийняття незалежності. І якщо у радянський період спостерігалася переважно державна власність, то після набуття Україною незалежності спостерігається поступове перевищення підприємств з приватною власністю над державними. Така тенденція є наявним свідченням довіри учасників соціального партнерства один до одного.

Світовою практикою на протязі багатьох років доведено, що при однакових характеристиках найефективніше функціонують ті підприємства, на яких працівники залучаються до прийняття управлінських рішень. Розвиток системи соціального партнерства потребує використання такої форми взаємодії його учасників як професійне навчання і підвищення кваліфікації працівників. Подібна форма взаємодії соціальних партнерів є особливо необхідною в ринкових умовах. Загальновідомим є той факт, що без систематичного підвищення кваліфікації зменшується як інтелектуальний, так і трудовий потенціал робітника. Істотним для організації взаємовідносин соціальних партнерів повинно стати формування трудового потенціалу на всіх рівнях.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, можна відмітити, що використання як класичних, так і ринкових форм в процесі соціально-економічних та фінансових відносин в системі соціального партнерства дозволить знайти компроміс між інтересами його сторін і максимально забезпечити реалізацію їх завдань.

Література

1. Бондарчук, К. Особливості розвитку соціально-трудоих відносин в Україні / К. Бондарчук // Україна: аспекти праці: наук.-екон. та суспільно-політ. журнал / НДІ праці і зайнятості населення Мінпраці та НАН України, фірма «Праця». — 2012. — № 4. — С. 26—32.
2. Давиденко, В.В. Соціальний діалог як інноваційний ресурс сталого розвитку суспільства / В.В. Давиденко // Вісник Київського національного університету ім. Шевченка. Філософія, політологія. — 2006. — № 76-79. — С. 215—220.
3. Кейнс, Дж. М. Общая теория занятости, процента и денег [Текст] . / Дж. М. Кейнс. — М.: Наука, 1978. — 454 с.
4. Колосок, А.М. Інституційне забезпечення соціального партнерства / А.М. Колосок // Актуальні проблеми економіки. — 2009. — № 10 (100). — С. 74—79.
5. Петроє, О. Передумови розвитку соціального діалогу в державному управлінні України / О. Петроє // Вісник Національної академії державного управління при президенті України. — 2011. — № 3. — С. 242—249.
6. Смит, А. Исследование о природе и причинах богатства народов: В 2-х т. / Отв. ред. Л.И. Абалкин. — М.: Наука, 1993. — С. 128.

7. Статистична інформація щодо обсягу безробіття, сукупних витрат домогосподарств та середньомісячної заробітної плати [Електронний ресурс]. — Електрон. текст. дані. — Режим доступу: <<http://www.ukrstat.gov.ua>>.

8. Шедяков, В.Є. Розвиток соціального партнерства в контексті постіндустріальних трансформацій трудових відносин / В.Є. Шедяков // Економіка України. — 2012. — № 10. — С. 80—91.

Статтю подано до редакції 12.10.2012 р.

УДК : 334.716:005.93 (477)

Г. І. Рурка,
аспірант Запорізького національного університету

ВПРОВАДЖЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ЗБАЛАНСОВАНОЇ СИСТЕМИ ПОКАЗНИКІВ НА УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

АНОТАЦІЯ. Розглянуто сутність збалансованої системи показників як моделі стратегічного управління підприємством. Визначено основні перспективи та проблеми впровадження збалансованої системи показників на вітчизняних підприємствах. Запропоновано ключові показники вимірювання в розрізі кожного елементу збалансованої системи показників для вітчизняних підприємств.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: збалансована система показників, стратегія, показники вимірювання, синергетичний ефект

АННОТАЦИЯ. Рассмотрена сущность сбалансированной системы показателей как модели стратегического управления предприятием. Определены основные перспективы и проблемы внедрения сбалансированной системы показателей на отечественных предприятиях. Предложены ключевые показатели измерения в разрезе каждого элемента сбалансированной системы показателей для отечественных предприятий.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: сбалансированная система показателей, стратегия, показатели измерения, синергетический эффект

SUMMARY. The paper examines the essence of the Balanced Scorecard as a model for strategic enterprise management. It determines the basic perspectives and problems of introducing the Balanced Scorecard in domestic enterprises. The paper suggests the key measurement parameters in the scope of every element of the Balanced Scorecard for domestic enterprises.

KEY WORDS: balanced scorecard, strategy, performance measurement, synergies

Постановка проблеми. Економічна ситуація, що склалася сьогодні в Україні, вимагає від керівництва підприємств застосовувати сучасні підходи, інструменти та методи управління організацією для підвищення конкурентоспроможності підприємств країни, і тим самим поліпшувати конкурентоспроможність самої України. З безлічі існуючих систем управління підприємством необхідно вибрати найкращу та пристосувати її до окремого підприємства.

Проблемою українських підприємств є те, що вони досі для оцінки результативності своєї діяльності опираються на ресурсний і прибутковий підходи. Ці